

ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ДНЗ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

А Розкривається проблема реалізації інноваційних підходів організації курсової підготовки керівників дошкільних навчальних закладів. Розглядається цілісний процес підготовки керівників дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: інноваційна діяльність, підготовка керівників дошкільних навчальних закладів, модернізація системи дошкільної освіти, підвищення кваліфікації, безперервний розвиток.

Постановка проблеми. Реформування змісту та гуманізація цілей дошкільної освіти України є складовою процесу оновлення світових та європейських освітніх систем. На часі впровадження компетентнісної парадигми, яка орієнтує на цілісний підхід до формування особистості, яка не лише поінформована, обізнана, а й гнучко здатна адекватно діяти, приймати самостійні рішення, пристосовуватися до різних умов життя, визнавати свої помилки, відстоювати власну гідність, реалізувати природні можливості, самовдосконалюватися.

Концептуальні положення щодо змісту, форм і організації післядипломної педагогічної освіти базуються на засадах Конституції України, законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», Національної доктрини розвитку освіти, а також на Положенні про інститути післядипломної педагогічної освіти, рекомендаціях Міжнародної організації співробітництва й розвитку, доповідей міжнародної Комісії з освіти ЮНЕСКО, які наголошують на необхідності фундаментальної професійної підготовки педагога, її неперервності, гуманістичній спрямованості та демократизації [9, с. 6].

Сучасна педагогіка характеризується переосмисленням й зміною поглядів і підходів, відмовою від деяких усталених традицій та стереотипів. Сьогодення потребує від педагога-практика високого професіоналізму, володіння сучасними інноваційними технологіями навчання, виховання та розвитку, бажання та вміння постійно вчитися й самовдосконалюватися, творчого підходу з одного боку й деякої прагматичності та раціоналізму з іншого. А керівнику дошкільного навчального закладу (ДНЗ), який є наставником та взірцем для педагогів, важливо відчувати тенденції інноваційних змін переведення дошкільного навчального закладу з рівня функціонування на рівень розвитку, розуміти сутність й особливості педагогічної інноваційної діяльності.

Татьяна Наумчук. Содержание, формы и методы подготовки руководителей дошкольных учебных учреждений к инновационной деятельности в системе последипломного образования.

А Раскрывается проблема реализации инновационных подходов организации курсовой подготовки руководителей дошкольных учебных заведений. Рассматривается целостный процесс подготовки руководителей дошкольных учебных заведений к инновационной деятельности в системе последипломного педагогического образования.

Ключевые слова: инновационная деятельность, подготовка руководителей дошкольных учебных заведений, модернизация системы дошкольного образования, повышение квалификации, непрерывное развитие.

Tatiana Naumchuk. Content, Forms and Methods of Preschool Educational Institutions Masters' Preparing for the Innovation Activity in the System of In-Service Training.

S The article is devoted the problem of implementation of innovation approaches in course of in-service training of preschool educational institutions masters. Integral process of preparation of preschool educational institutions masters for innovative activity in the system of in-service education.

Key words: Innovation activity, preparing for the innovation activity of preschool educational institutions masters, modernization of the system of preschool education, in-service training, continuous development.

В основних завданнях розвитку дошкільної освіти одним із пріоритетних є вдосконалення системи підготовки педагогічних працівників і керівників ДНЗ до інноваційної діяльності. Саме післядипломна педагогічна освіта, як одна з важливих ланок системи безперервної освіти, дає змогу підтримувати й удосконалювати професіоналізм педагогічних працівників, створює креативне середовище для їхнього саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади підготовки педагогів до інноваційної діяльності висвітлені у працях К. Ангеловської, І. Дичківської, О. Дубасенюк, І. Зязюна, В. Кременя, М. Кларіна, Н. Ничкало, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна, В. Паламарчук, І. Підласного, О. Пехоти, О. Помегун, Л. Подимової, І. Піскаркової, О. Хомерики, О. Хуторського, Н. Юсуфбекової та ін.

Практика системно-діяльнісної підготовки керівника до інноваційної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти розкрита В. Олійником, Л. Даниленко, Г. Єльніковою, В. Масловим, Т. Сорочан, Н. Клокар, І. Якухно, В. Арешонковим, К. Крутій, Ю. Манилюк, Л. Тищук, Н. Гавриш та ін.

Проблема підготовки керівника дошкільного навчального закладу до інноваційної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти недостатньо розкрита у наукових дослідженнях. Окремі аспекти цієї проблеми розглядаються в плані загальніших досліджень.

Мета статті полягає, в обґрунтуванні змісту, форм і методів підготовки керівників дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Практика свідчить про те, що у післядипломній педагогічній освіті домінує інформативна модель навчання. Педагоги, оволодівши готовими знаннями, залишаються поза межами безпосередньої професійної діяльності, а практичний

досвід формується у відриві від теоретичних знань, про що свідчить низький рівень методологічної культури працівника дошкільної освіти.

Інноваційний розвиток регіональної системи післядипломної педагогічної освіти потребує інноваційних змін у реалізації сучасних підходів змісту, форм і методів навчання керівників та педагогів ДНЗ.

У статті «Філософія освіти XXI століття» Василь Кремень наголошує, «що навіть при застосуванні найсучасніших комп'ютерних систем, високих телекомунікаційних технологій, які, поза всіляким сумнівом, стимулюють динаміку та ефективність навчального процесу, підвищують інтерактивність освітнього середовища, ніщо і ніхто не спроможний повністю витіснити і замінити мистецтво безпосереднього педагогічного діалогу «Вчитель – Учень». Тому у XXI столітті особливо важливою є підготовка високопрофесійних педагогічних і науково-педагогічних працівників, які відповідають інтеграційному критерію «педагогічна майстерність + мистецтво спілкування + нові технології». Саме в сенсі відповідності цим критеріям нам треба переглянути підготовку і підвищення кваліфікації вчителя» [5, с. 8].

На думку І.І. Якухно, сучасне суспільство потребує фахівців, які творчо реалізують свій професіоналізм. Їхню підготовку потрібно здійснювати через інноваційну освіту, що формує творче мислення особистості [9, с. 5].

Н.І. Клокар вважає, що вирішення проблеми модернізації системи освіти, підвищення соціального і професійного статусу педагога особливої актуальності набуває конкретизація та регіоналізація цілісної освітньої системи України, а також теоретичні дослідження проблеми управління різними моделями регіональних систем освіти, зокрема післядипломної педагогічної освіти, її орієнтація на прогресивно-інноваційну парадигму стабільного розвитку. Дослідниця пропонує будувати систему післядипломної педагогічної освіти на основі принципів андрагогічного навчання: принцип провідної ролі самостійності; принцип проблемно-пошукової організації та змісту; принцип індивідуалізації; принцип поваги та уваги до особистості, її професії; принцип ефективності; принцип інтерактивності; принцип мотивації та розвитку творчого потенціалу особистості [4, с. 17].

Відомо, що людина здатна успішно навчатися практично до глибокої старості. Андрагогіка виходить з двох головних положень. Перше стверджує, що провідна роль в освітній діяльності належить дорослому, що навчається. Досвід людини та система оцінок, що склалися, є головними критеріями важливості тих знань, які вона засвоює. Згідно з другим – навчання відбувається у процесі спільної діяльності того, хто навчається, й викладача. Той, хто навчає, стає співавтором індивідуальних програм навчання, консультантом, експертом у галузі, що вивчається.

С.І. Змеєв сформулював основні андрагогічні принципи навчання, які становлять фундамент теорії навчання дорослих. Дослідник виділяє 5 специфічних характеристик дорослої людини, що навчається: усвідомлює себе самостійною, самокерованою особистістю; має запас життєвого (побутового), професійного, соціального досвіду, який є важливим стимулом навчання його і колег; в основі її готовності до навчання лежить прагнення вирішити за допомогою навчання свої життєво важливі проблеми, досягти конкретної мети; прагне до скорішої реалізації здобутих знань, умінь, навичок і якостей; навчальна діяльність дорослого значною

мірою зумовлена часовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами. До особливостей дорослих, що навчаються, належать: потреба в обгрунтованні (сміслі); потреба в самостійності; врахування життєвого досвіду; практична спрямованість навчання [2 с. 123].

Істотна відмінність наведених принципів андрагогіки від загальновідомих педагогічних принципів полягає в тому, що вони визначають діяльність насамперед тих, хто навчається, тоді як педагогічні принципи головним чином регламентують діяльність того, хто навчає.

У ракурсі андрагогічної ідеї треба розглядати диференціацію та індивідуалізацію у післядипломній освіті, опиратися на професійний досвід фахівців, рейтингову систему оцінювання, модульний підхід до навчання, побудову навчального процесу не за предметним принципом, а на основі життєвої (професійної, виробничої) проблеми або ситуації тощо.

Значна увага приділяється очній, очно-дистанційній та заочній формі підвищення кваліфікації. Для ефективності навчального процесу застосовується наочність, навчальні програмні комплекси, технічні засоби навчання, мультимедійні проектори, персональні комп'ютери.

Курсова підготовка слухачів побудована відповідно до запитів вхідного та вихідного діагностування слухачів з урахуванням їхнього освітньо-кваліфікаційного рівня та професійного досвіду.

У системі післядипломної педагогічної освіти відбуваються радикальні зміни. Вона починає орієнтуватися на наступні завдання: подолання розриву між теоретичною і практичною підготовкою керівних педагогічних кадрів, формування управлінської компетентності, ознайомлення з новаціями в управлінській і педагогічній діяльності.

Основні принципи організації діяльності Інституту післядипломної педагогічної освіти: науковість і компетентність, безперервність і систематичність, перспективність і адаптивність, гуманізація і гуманітаризація, диференціація та індивідуалізація, результативність і діяльнісний підхід.

Інститут післядипломної педагогічної освіти здійснює свою діяльність із підвищення кваліфікації завідувачів і вихователів-методистів на нових концептуальних засадах. За напрямками діяльності: навчальна робота (предметно-модульна: лекції, практичні, інші форми аудиторних занять, творчі роботи, керівництво самостійною роботою), науково-методична і навчально-методична робота (науково-методичний супровід: підготовка робочих програм і планів, методичне забезпечення навчального процесу), наукова робота, видавнича діяльність (координація педагогічних досліджень і експериментальних дошкільних навчальних закладів, підготовка наукових видань, виступів на наукових конференціях), організаційна робота (організаційне забезпечення документами нормативно-правової бази).

У змісті підвищення кваліфікації керівників ДНЗ значна увага приділяється розробленню нових програм і навчально-тематичних планів, які мають модульну структурованість, зорієнтовані на індивідуально-творчу, самостійну роботу слухачів, урахування їхніх особистісних потреб, рівня базової підготовки.

Курси проводяться на засадах особистісно зорієнтованого навчання, яке полягає в урахуванні суб'єктивного досвіду слухачів, суб'єкт-суб'єктивних взаєминах учасників навчально-виховного процесу, діяльнісній основі навчання. Слухачам надається

можливість впливати на перебіг навчального процесу, а саме: ставити цілі, обирати форми і методи опрацювання змісту, рефлексувати, оцінювати свою роботу та роботу колег тощо.

У процесі навчання на курсах кожен педагог має можливість: ознайомитися з державними документами, з Державним стандартом дошкільної загальної освіти, всеукраїнськими програмами (комплексними, парціальними, локальними) розвитку дітей дошкільного віку, із сучасними педагогічними системами та технологіями в галузі дошкільної освіти; поглибити та розширити свої знання з психології, педагогіки, теорії інноваційного менеджменту, методики управління ДНЗ та інформаційними освітніми технологіями.

Відбулися зміни в організації навчального процесу: використання нетрадиційних форм подання матеріалу, формулювання проблемних запитань, сумісний пошук рішень, стимулювання пізнавальної активності й творчого потенціалу слухачів і лекторів через претворення їхнього внутрішнього і зовнішнього світу.

Під час навчання передбачене оптимальне поєднання колективної, парно-групової та індивідуальної діяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації керівників ДНЗ. В інтерактивній діяльності здійснювалося обговорення проблем у групах, «сімейках», командах.

Зміст навчально-тематичних планів передбачає проблеми: законодавча база функціонування та розвитку дошкільного навчального закладу в умовах реформування системи освіти в Україні; атестація педагогічних працівників ДНЗ; гуманізація освітнього процесу відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, його програмно-методичного забезпечення; сучасні підходи до планування роботи ДНЗ; роль і місце педагога у процесі реалізації ідей особистісно зорієнтованої моделі розвитку особистості, організації роботи з педагогами та батьками, у створенні позитивного психологічного клімату у колективі; моніторингові дослідження та інноваційні технології в системі дошкільної освіти.

Підготовлені та розроблені лекції відповідно до наукової теми ЖОШПО «Інноваційні підходи в сучасній дошкільній освіті». Тематичні плани доповнено новим змістом: «Теоретико-методичні основи інноваційного розвитку системи післядипломної педагогічної освіти»; «Соціально-правовий захист дитинства»; «Інноваційні підходи до організації управління ДНЗ, в розрізі сучасної парадигми освіти»; «Соціально-педагогічний патронат, як складова дошкільної освіти»; «Технологія проведення моніторингових досліджень»; «Проектні технології – як засіб підвищення ефективності розвитку ДНЗ»; «Управління дошкільним навчальним закладом»; «Фінансово-господарська діяльність у ДНЗ»; «Системний підхід до організації методичної роботи в ДНЗ»; «Науково-програмне забезпечення системи дошкільної освіти»; «Імідж керівника ДНЗ» тощо.

Лекції орієнтують слухачів курсів на вдосконалення професійних (педагогічних і управлінських) умінь керівників ДНЗ.

Інноваційний підхід до практичних занять і педагогічної практики дає змогу організувати спостереження за організацією адміністративної, методичної роботи з кадрами, з подальшим аналізом та оцінюванням із кращим досвідом роботи освітан регіону.

Поряд з типовими формами організації навчання на курсах – лекціями, практичними, педагогічною практикою, велику увагу приділяємо креативній

практиці, що охоплює пошуково-творчу самостійну діяльність (групові дискусії, діалог, пошуковий семінар, пошуковий практикум), розроблення інноваційних проєктів, глибоке усвідомлення, втілення й оцінку творчого результату. Адже, самоосвіті слухачів, більша частина часу у навчальному плані відведена саме цій формі роботи.

Самостійна робота дає змогу активізувати пізнавальну діяльність слухачів із певної педагогічної проблеми, допомагає їм ґрунтовно оволодіти теоретичними знаннями, набути дослідницьких навичок, розвиває вміння проводити бібліографічний пошук, самостійно аналізувати, обробляти та узагальнювати матеріали, чітко й аргументовано висловлювати свої думки. Результатом самостійної роботи слухачів є написання та захист індивідуально-творчих проєктів і курсових робіт, підготовка презентацій, повідомлень на конференції з обміну досвідом. Основними критеріями оцінювання роботи є: актуальність теми; практична спрямованість; результати впровадження розробки у ДНЗ, на семінарах, методичних об'єднаннях, школах педагогічної майстерності району, міста; у публікаціях педагогічних видань, розміщення досвіду на сайті в Інтернеті.

На курсах активно використовуємо інноваційні методи навчання: ділові ігри «Збудуємо дитячий садок майбутнього»; тренінг «Лідерські уміння; метод АКС (аналіз конкретних ситуацій): ситуації-ілюстрації, ситуації-проблеми, ситуації-аналіз, ситуації-інцидент; методи кейсів, «мозкового штурму», дискусії, обговорення конкретних випадків, критичний аналіз. Кожний метод передбачав роботу з використанням технічних засобів навчання: аудіо- та відеоматеріали з досвіду роботи ДНЗ тощо. Дані методи дають змогу створити умови для активної пізнавальної діяльності слухачів, підвищують рівень їхньої мотивації, творчості, сприяють подоланню стереотипів, зміні професійних і особистісних установок відповідно до сучасних вимог, розвивають особистісні та професійні якості керівників ДНЗ.

Ми прагнули створити слухачам творче інноваційне середовище. Система роботи підвищення кваліфікації керівників ДНЗ була націлена не стільки на передачу інформації, скільки на формування і розвиток інноваційної педагогічної діяльності, налаштування педагога на творчість і стимулювання в ньому інноваційного потенціалу.

Висновки. Таким чином, дійшли висновку, що різний зміст, багатство організаційних форм і методів підвищення педагогічної й управлінської кваліфікації керівників дошкільних навчальних закладів, їхня готовність до інноваційної діяльності є головною умовою досягнення позитивних результатів роботи дошкільних навчальних закладів.

Література

1. Даниленко Л. Теоретичні засади управління інноваційними загальноосвітніми закладами / Л. Даниленко // Директор школи. – 2004. – № 1. – С. 7–14.
2. Змеєв С. І. Основи андрагогіки: учебное пособие для вузов. – М.: КАРО, 1999. – С. 150.
3. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні // Матеріали Всеукраїнського з'їзду працівників освіти. – К.: ЦППО, 2001. – С. 7.
4. Клокар Н.І. Управління обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти: теорія і практика: Науково-методичний посібник. – К.: Міленіум, 2004. – 218 с.
5. Кремень В.Г. Філософія освіти XXI століття // Урядовий кур'єр. – 6 лютого 2003.
6. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: монографія. – К.: Міленіум, 2003.
7. Олійник В.В. Практикум педагогічної майстерності: навчальний посібник / за ред. В.В. Олійника. – К.: ТОВ «Егіс Плюс», 2008. – 184 с.
8. Педагогіка професійного освіти: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е.П. Белозерцев, А.Д. Гонеев, А.Г. Пашков и др.; под ред. В.А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 368 с.
9. Якухо І.І. Теоретико-методичні основи управління інноваційним розвитком післядипломної педагогічної освіти регіону: [монографія] / І.І. Якухо. – Житомир: Полісся, 2011. – 536 с.
10. Сорочан Т.М. Розвиток професіоналізму педагогічних працівників. – Режим доступу: www.cippe.edu.ua